Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. WATHELET
fremsat den 14. april 2016[1]

Sag C-115/15

Secretary of State for the Home Department
mod
NA

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (appeldomstol (England og Wales) (afdelingen for civile sager), Det Forenede Kongerige))

»Præjudiciel forelæggelse — artikel 20 TEUF og 21 TEUF — artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38 — skilsmisse — opretholdelse af opholdsret for en tredjelandsstatsborger, der forsørger mindreårige børn med statsborgerskab i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union — artikel 12, første afsnit, i forordning nr. 1612/68«

I – **Indledning**

1. Det centrale spørgsmål i denne sag er, hvorvidt en tredjelandsstatsborger, der har opholdt sig i en medlemsstat sammen med en statsborger i Den Europæiske Union i egenskab af sidstnævntes ægtefælle, fortsat kan opholde sig i denne medlemsstat, når unionsborgeren definitivt har forladt den pågældende medlemsstat, og skilsmissesagen er indledt efter, at unionsborgeren forlod medlemsstaten.

2. Domstolen har allerede haft lejlighed til at behandle dette spørgsmål i den sag, der gav anledning til dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476). Til forskel fra denne første sag er ægtefællens udrejse og den efterfølgende skilsmisse imidlertid udløst af vold i hjemmet. Artikel 13, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning (EØF) nr. 1612/68 og om ophævelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF (EUT L 158, s. 77)[2] vedrører denne situation, men Domstolen har endnu ikke haft lejlighed til at fortolke bestemmelsen.

3. Tilstedeværelsen af to børn, hvis forældre er henholdsvis unionsborger og tredjelandsstatsborger, på værtsmedlemsstatens område giver tillige Domstolen lejlighed til at præcisere kriterierne ved prøvelsen af, hvorvidt der er tale om en »fratagelse af kerneindholdet i rettigheder« i henhold til den retspraksis, der blev indledt med dom Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124).

1 — Originalsprog: fransk.

2 — EUT L 158, s. 77, berigtiget i EUT 2004 L 229, s. 35.

II – **Retsforskrifter**

A – *EUF-traktaten*

4. Artikel 20 TEUF bestemmer, at der indføres et unionsborgerskab, og at enhver, der er statsborger i en medlemsstat, har unionsborgerskab. I medfør af artikel 20, stk. 2, TEUF har unionsborgere bl.a. »ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område«. I henhold til artikel 20, stk. 2, andet afsnit, TEUF udøves denne ret »med de begrænsninger og på de betingelser, der er fastsat i traktaterne og i gennemførelsesbestemmelserne hertil«.

5. Artikel 21, stk. 1, TEUF bestemmer dog, at enhver unionsborger har ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område »med de begrænsninger og på de betingelser, der er fastsat i traktaterne og i gennemførelsesbestemmelserne hertil«.

B – *Direktiv 2004/38*

6. Det fremgår af 15. betragtning til direktiv 2004/38, at »[f]amiliemedlemmer bør sikres retsbeskyttelse i tilfælde af unionsborgerens død, opløsning af ægteskab eller et registreret partnerskabs ophør. Af hensyn til familielivet og den menneskelige værdighed, samt på visse betingelser for at undgå misbrug, er det derfor nødvendigt at træffe foranstaltninger for at sikre, at familiemedlemmer, der allerede opholder sig på værtsmedlemsstatens område, i sådanne tilfælde bevarer deres opholdsret udelukkende på et personligt grundlag«.

7. Artikel 7 i direktiv 2004/38, der regulerer retten til ophold i mere end tre måneder, er affattet således:

»1. Enhver unionsborger har ret til at opholde sig på en anden medlemsstats område i mere end tre måneder, hvis den pågældende:

a) er arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende i værtsmedlemsstaten, eller

b) råder over tilstrækkelige midler til sig selv og sine familiemedlemmer, således at opholdet ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, og er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten

[…]

2. Retten til ophold, jf. stk. 1, omfatter også familiemedlemmer til en unionsborger, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, når disse ledsager eller slutter sig til unionsborgeren i værtsmedlemsstaten, og unionsborgeren opfylder betingelserne i stk. 1, litra a), b) eller c).

[...]«

8. Artikel 13, stk. 2, i direktiv 2004/38 bestemmer:

»Skilsmisse, omstødelse af ægteskabet eller ophør af det registrerede partnerskab som omhandlet i artikel 2, nr. 2), litra b), betyder ikke, at familiemedlemmer til unionsborgere, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, mister deres ret til ophold, jf. dog andet afsnit:

a) hvis ægteskabet eller det registrerede partnerskab ved begyndelsen af proceduren til skilsmisse eller omstødelse eller ophør af det registrerede partnerskab som omhandlet i artikel 2, nr. 2), litra b), har varet i mindst tre år, heraf mindst ét år i værtsmedlemsstaten

b) hvis forældremyndigheden til unionsborgerens børn er overdraget en ægtefælle eller en partner, der ikke er statsborger i en medlemsstat, efter aftale mellem ægtefællerne eller partnerne som omhandlet i artikel 2, nr. 2), litra b), eller ved en retsafgørelse

c) hvis der foreligger en særlig vanskelig situation, og ægtefællen eller partneren f.eks. har været udsat for vold i hjemmet, mens ægteskabet eller det registrerede partnerskab stadig bestod, eller

d) hvis den ægtefælle eller partner, der ikke er statsborger i en medlemsstat, efter aftale mellem ægtefællerne eller partnerne som omhandlet i artikel 2, nr. 2), litra b), eller ved en retsafgørelse er tilkendt ret til samvær med et mindreårigt barn, og retten har fundet, at samværet skal finde sted i medlemsstaten, så længe dette samvær skønnes at være nødvendigt.

Før de pågældende personer opnår ret til tidsubegrænset ophold, er deres ret til ophold fortsat betinget af, at de kan godtgøre, at de er arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende, eller at de råder over tilstrækkelige midler til sig selv og deres familiemedlemmer, således at deres ophold ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, og at de har en sygeforsikring i værtsmedlemsstaten, der dækker alle risici, eller at de i værtsmedlemsstaten har status som familiemedlem til en person, der opfylder disse krav. »Tilstrækkelige midler« er defineret i artikel 8, stk. 4.

Sådanne familiemedlemmers ret til ophold bevares udelukkende på et personligt grundlag.«

9. Artikel 16, stk. 1, i direktiv 2004/38 fastsætter, at unionsborgere, der lovligt har haft ophold fem år i træk i værtsmedlemsstaten, har ret til tidsubegrænset ophold på dens område. I henhold til samme artikels stk. 2 »finder [bestemmelsen] ligeledes anvendelse på familiemedlemmer, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, men som i fem år i træk lovligt har boet sammen med unionsborgeren«.

C – *Forordning (EØF) nr. 1612/68*

10. Artikel 12, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet [3] bestemmer, at »[s]åfremt en statsborger i en medlemsstat er eller har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, har hans børn, hvis de er bosat på denne medlemsstats område, adgang til almindelig undervisning, lærlingeuddannelse og faglig uddannelse på samme vilkår som statsborgere i denne stat«.

III – **De faktiske omstændigheder i hovedsagen**

11. NA er pakistansk statsborger. I september 2003 indgik hun ægteskab med KA i Karachi (Pakistan). Efter at være rejst til og have boet i Tyskland har KA opnået tysk statsborgerskab.

12. I marts 2004 flyttede parret til Det Forenede Kongerige, og den 7. november 2005 fik NA udstedt en opholdstilladelse, der var gyldig indtil den 21. september 2009.

13. Deres forhold forringedes imidlertid i en sådan grad, at NA ved flere lejligheder blev udsat for vold i hjemmet. Efter et overfald på NA (selv om hun var gravid i femte måned) forlod KA deres fælles hjem i oktober 2006. I december 2006 forlod han definitivt Det Forenede Kongerige for at vende tilbage til Pakistan.

3 — EFT 1968 II, s. 467.

14. Mens KA opholdt sig i Det Forenede Kongerige, var han enten arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende. Den 5. december 2006 anmodede KA de britiske myndigheder om at ophæve NA's opholdstilladelse, da han permanent var flyttet til Pakistan. Han anmodede om at blive informeret om ophævelsen af sin hustrus opholdstilladelse.

15. KA hævdede, at han var blevet skilt fra NA ved en »talaq«[4] udstedt i Karachi den 13. marts 2007. I september 2008 indledte NA en skilsmisseprocedure i Det Forenede Kongerige. En uigenkaldelig skilsmisseerklæring blev udstedt den 4. august 2009, og NA fik tildelt forældremyndigheden over parrets to døtre.

16. MA og IA er født henholdsvis den 14. november 2005 og den 3. februar 2007. De er begge tyske statsborgere og begyndte i skole i Det Forenede Kongerige i henholdsvis januar 2009 og september 2010.

17. NA ansøgte om tidsubegrænset opholdstilladelse i Det Forenede Kongerige, hvilket hun blev meddelt afslag på.

18. NA påklagede afslaget. Retten i første instans afviste klagen. Den 22. februar 2013 omgjorde retten i anden instans, Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (appeldomstol (afdelingen for sager om indvandring og asyl)), imidlertid afgørelsen i første instans.

19. Denne ret fastslog først, at NA ikke havde ret til fortsat ophold efter artikel 13, stk. 2, i direktiv 2004/38, idet KA på datoen for skilsmissen ikke længere udøvede sine traktatsikrede rettigheder i den pågældende medlemsstat.

20. Retten fandt dernæst, at NA derimod havde ret til ophold i medfør af artikel 20 TEUF og ved anvendelse af principperne i dom Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124) og artikel 12 i forordning nr. 1612/68.

21. Endelig, og da det var ubestridt, at såfremt NA ville blive nægtet opholdsret i Det Forenede Kongerige, ville MA og IA reelt være nødsaget til at forlade den pågældende medlemsstat sammen med hende, da hun har forældremyndigheden over børnene alene, gav Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) (appeldomstol (afdelingen for sager om indvandring og asyl)), idet den fastslog, at der ved den omhandlede udsendelse af MA og IA fra Det Forenede Kongerige ville ske en tilsidesættelse af deres rettigheder i henhold til artikel 8 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), NA medhold i appellen på grundlag af denne bestemmelse.

22. NA har iværksat appel til prøvelse af denne afgørelse for så vidt angår afslaget på opholdsret i henhold til artikel 13, stk. 2, i direktiv 2004/38. De britiske myndigheder har tillige iværksat appel til prøvelse af afgørelsen for så vidt angår NA's opholdsret i henhold til dels artikel 20 TEUF, dels artikel 12 i forordning nr. 1612/68. Dommens konklusion vedrørende EMRK's artikel 8 er derimod ubestridt.

23. På denne baggrund har Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (appeldomstol (England og Wales) (afdelingen for civile sager)) ved to domme afsagt henholdsvis den 17. juli 2014 og den 25. februar 2015 besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål.

4 — Der er tale om en form for ensidig skilsmisse, som er lovlig i henhold til pakistansk ret, men som ikke anerkendes i Det Forenede Kongerige.

IV – **Anmodningen om præjudiciel afgørelse og retsforhandlingerne for Domstolen**

24. Ved afgørelse af 25. februar 2015, indgået til Domstolen den 6. marts 2015, har Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (appeldomstol (England og Wales) (afdelingen for civile sager)) forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal en tredjelandsstatsborger, som er tidligere ægtefælle til en unionsborger, kunne godtgøre, at den tidligere ægtefælle udøvede sine traktatsikrede rettigheder i værtsmedlemsstaten på tidspunktet for deres skilsmisse, for at bevare sin ret til ophold i henhold til artikel 13, stk. 2, i direktiv 2004/38[…]?

2) Har en unionsborger i henhold til EU-retten ret til ophold i en værtsmedlemsstat i medfør af artikel 20 TEUF og 21 TEUF under omstændigheder, hvor den eneste stat i [Unionen], hvor borgeren har ret til ophold, er den stat, hvor vedkommende er statsborger, men hvor en kompetent domstol har fastslået, at en udsendelse af denne borger fra værtsmedlemsstaten til den stat, hvor vedkommende er statsborger, udgør en krænkelse af dennes rettigheder i henhold til EMRK's artikel 8 eller chartrets artikel 7?

3) Hvis unionsborgeren i spørgsmål 2 ovenfor er et barn, har den forælder, der har forældremyndigheden over barnet alene, i så fald en afledt ret til ophold i værtsmedlemsstaten, hvis barnet ville være nødsaget til at følge forælderen, hvis denne blev udsendt fra værtsmedlemsstaten?

4) Har et barn ret til ophold i værtsmedlemsstaten i henhold til artikel 12 i forordning (EØF) nr. 1612/68 (nu artikel 10 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 492/2011 af 5.4.2011 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Unionen (EUT L 141, s.1)), hvis den af barnets forældre, der er unionsborger, og som har været beskæftiget i værtsmedlemsstaten, ikke længere opholder sig i værtsmedlemsstaten, når barnet påbegynder uddannelse i den pågældende stat?«

25. Der er indgivet skriftligt indlæg af NA, Aire Centre, Det Forenede Kongeriges regering, den danske, den nederlandske og den polske regering samt Europa-Kommissionen. NA, Aire Centre, Det Forenede Kongeriges regering og Kommissionen afgav endvidere mundtligt indlæg under retsmødet den 18. februar 2016.

V – **Bedømmelse**

A – *Om den påståede hypotetiske karakter af de præjudicielle spørgsmål*

26. Ifølge Det Forenede Kongeriges regering er det andet og det tredje spørgsmål, som den forelæggende ret har forelagt, hypotetiske og uden relevans for tvisten, idet NA og hendes børn allerede har fået anerkendt deres opholdsret i Det Forenede Kongerige i henhold til EMRK's artikel 8. Ifølge den nederlandske regering er spørgsmålene af denne grund som helhed hypotetiske.

27. Det bemærkes i denne henseende, at det følger af fast retspraksis, at det inden for rammerne af samarbejdet mellem Domstolen og de nationale retter i henhold til artikel 267 TEUF udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, som skal træffes, på grundlag af de konkrete omstændigheder i den sag, der er indbragt for den, at vurdere såvel, om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen [5].

5 — Jf. i denne retning dom Trespa International (C-248/07, EU:C:2008:607, præmis 32).

28. Det følger af retspraksis, at »der er formodning for, at de spørgsmål om en fortolkning af EU-retten, som den nationale ret har stillet på det retlige og faktiske grundlag, som den har fastlagt inden for sit ansvarsområde – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante« [6].

29. I det foreliggende tilfælde er det imidlertid ikke åbenbart, at det problem, der ligger til grund for de forelagte spørgsmål, kun er hypotetisk.

30. Det kan nemlig ikke udelukkes, at Domstolens besvarelse af de forskellige forelagte spørgsmål vil have betydning for, hvorvidt NA er berettiget til bestemte sociale sikringsydelser og ikke-bidragsbestemte ydelser, som NA for indeværende har fået afslag på som følge af begrænsningen i de rettigheder, der tildeles på grundlag af en opholdsret i henhold til EMRK's artikel 8 [7]. En opholdsret, der bygger direkte på EU-retten, vil under alle omstændigheder kunne give NA større retssikkerhed [8].

31. Under disse omstændigheder opfordrer jeg Domstolen til at fremme de forelagte spørgsmål til realitetsbehandling.

B – *Indledende bemærkninger vedrørende artikel 16 i direktiv 2004/38*

32. Den forelæggende ret har begrænset sine spørgsmål til kun at angå fortolkningen af artikel 20 TEUF og 21 TEUF, artikel 13, stk. 2, i direktiv 2004/38 og artikel 12 i forordning nr. 1612/68.

33. Domstolen har imidlertid allerede haft lejlighed til at præcisere – bl.a. i en sag vedrørende opholdsret for en tredjelandsstatsborger, som er slægtning i opstigende direkte linje til en mindreårig unionsborger, at denne omstændighed ikke var til hinder for, at Domstolen tilvejebringer alle de elementer i fortolkningen af EU-retten, som kan være nyttige ved afgørelsen af den sag, som verserer for den, uanset om denne ret henviser til dem i sine spørgsmål [9].

34. I det foreliggende tilfælde har Kommissionen i sit skriftlige indlæg rejst spørgsmål om muligheden for, at NA kunne meddeles en tidsubegrænset opholdsret i henhold til artikel 16, stk. 2, i direktiv 2004/38 med virkning fra marts 2009.

35. I henhold til artikel 7, stk. 2, i direktiv 2004/38 har familiemedlemmer til en unionsborger, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, ret til ophold i mere end tre måneder, når disse ledsager eller slutter sig til unionsborgeren i værtsmedlemsstaten, og unionsborgeren opfyldte betingelserne i artikel 7, stk. 1, litra a)-c), i direktiv 2004/38 [10].

36. Endvidere bestemmer artikel 16, stk. 2, i direktiv 2004/38, at familiemedlemmer, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, som »i fem år i træk lovligt har boet sammen med unionsborgeren« i værtsmedlemsstaten, opnår ret til tidsubegrænset ophold på værtsmedlemsstatens område.

6 — Dom Wojciechowski (C-408/14, EU:C:2015:591, præmis 32). Jf. også, blandt mange, domme Pujante Rivera (C-422/14, EU:C:2015:743, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis) og Trespa International (C-248/07, EU:C:2008:607, præmis 33).

7 — Jf. i denne retning NA's skriftlige indlæg (punkt 7).

8 — Jf. i denne retning Aire Centres skriftlige indlæg (punkt 3).

9 — Jf. i denne retning bl.a. dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 20).

10 — Dvs. at unionsborgeren er arbejdstager, selvstændig erhvervsdrivende eller råder over tilstrækkelige midler til sig selv og sine familiemedlemmer, således at opholdet ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, og er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten, eller som hovedaktivitet følger en uddannelse dér (idet de samme krav til tilstrækkelige midler og sygesikring, som er nævnt ovenfor, skal være opfyldt).

37. I det foreliggende tilfælde fremgår det af de oplysninger i sagen, som Domstolen råder over, at NA i marts 2004 ankom til Det Forenede Kongerige med sin ægtefælle, KA, der er unionsborger. Det er endvidere ubestridt, at KA lige indtil sin udrejse i december 2006 var arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende. NA havde derfor frem til denne dato ret til ophold i henhold til artikel 7, stk. 2, i direktiv 2004/38.

38. Dernæst har det vist sig, at NA havde eneforældremyndigheden over sine to børn (hvoraf det ene barn var født, inden KA forlod ægteparrets hjem), som var unionsborgere, eftersom de var tyske statsborgere.

39. I henhold til de principper, som Domstolen fastslog i dom Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639), er NA's afledte opholdsret således opretholdt uafbrudt gennem dennes børn [11]. Ifølge Domstolen er betingelserne i direktiv 2004/38 for, at et barn, der er unionsborger, har ret til ophold i en medlemsstat, hvor barnet ikke er statsborger, opfyldt, såfremt *nogen* (ikke nødvendigvis barnet selv, men i det foreliggende tilfælde en af forældrene) kan stå inde for, at barnet opfylder de finansielle betingelser og andre betingelser, der stilles, for at en unionsborger uden beskæftigelse har ret til ophold i en anden medlemsstat [12].

40. Domstolen har fastslået, at artikel 20 TEUF og direktiv 2004/38 under disse omstændigheder »giver et mindreårigt lille barn, der er statsborger i en medlemsstat, og som er omfattet af en sygeforsikringsordning og forsørges af en forælder, der selv er statsborger i et tredjeland, hvis midler er tilstrækkelige til, at barnet ikke falder værtsmedlemsstatens offentlige finanser til byrde, permanent opholdsret i værtsmedlemsstaten. *I et sådant tilfælde kan den forælder, der faktisk tager sig af barnet, i medfør af de samme bestemmelser tage ophold sammen med barnet i værtsmedlemsstaten*« [13].

41. Det synes at fremgå af de forklaringer, som repræsentanten for NA afgav under retsmødet den 18. februar 2016, at betingelsen om »tilstrækkelige midler« ikke er opfyldt i den foreliggende sag. Det påhviler imidlertid den forelæggende ret at efterprøve, om disse betingelser var opfyldt i perioden fra det tidspunkt, hvor ægtefællen forlod Det Forenede Kongerige, og indtil marts 2009, hvor NA havde boet fem år i Det Forenede Kongerige. Såfremt den forelæggende ret skulle nå frem til, at NA har haft et uafbrudt »lovligt ophold« i fem år, har denne således opnået en tidsubegrænset opholdsret på dette tidspunkt i henhold til artikel 16 i direktiv 2004/38.

42. Til forskel fra de faktiske omstændigheder, der gav anledning til domme Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639) og Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645), er NA's afledte opholdsret ikke kun knyttet til én og samme unionsborger (hendes barn). NA afledte først en opholdsret af sin ægtefælles opholdsret for derefter at opretholde den gennem børnenes opholdsret.

43. Det bemærkes i denne forbindelse, at det er korrekt, at artikel 16, stk. 2, i direktiv 2004/38 finder anvendelse på »familiemedlemmer, der ikke er statsborgere i en medlemsstat, og som i fem år i træk lovligt har boet sammen med unionsborger*en*« [14], hvilket kunne betyde, at den påberåbte afledte ret skal hidrøre fra den samme person.

44. Den tidsmæssige rækkefølge af forskellige tilknytningsmomenter til unionsborgerskabet – der endvidere forekommer inden for den samme familiemæssige enhed – kan efter min opfattelse ikke i sig selv give anledning til tvivl om, at der foreligger et uafbrudt lovligt ophold i fem år. Der er her tale om den centrale betingelse i artikel 16 for at opnå tidsubegrænset opholdsret.

11 — Dom Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, præmis 45-47). Jf. tillige dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 29).

12 — Jf. i denne retning bl.a. domme Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, præmis 28 og 30 samt 41 og 47) og Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 27).

13 — Dom Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, præmis 47). Min fremhævelse.

14 — Min fremhævelse.

45. Ville det ikke være paradoksalt, at det ikke af en tredjelandsstatsborger kræves, at denne skal opretholde et bofællesskab [15] eller »et reelt ægteskabeligt samliv« [16] med unionsborger*en*, men det samtidig afvises, at båndet til unionsborgerskabet – nøglen til opholdsretten – kan fortsætte uafbrudt ved mellemkomst af en anden person, i det foreliggende tilfælde tredjelandsstatsborgerens barn eller børn?

46. En ordlydsfortolkning af artikel 16, stk. 2, i direktiv 2004/38 er derfor efter min opfattelse alt for streng, henset til, at Domstolen har fastslået, at den sammenhæng, som direktiv 2004/38 indgår i, og de mål, der søges opnået herved, bevirker, at bestemmelserne i dette direktiv ikke kan fortolkes restriktivt [17].

47. For fuldstændighedens skyld skal jeg for så vidt angår hovedsagen tilføje, at perioden på fem år, for så vidt som NA forudsættes at råde over tilstrækkelige midler til, at dennes ældste datter ikke falder værtsmedlemsstatens offentlige finanser til byrde, efter min opfattelse er opfyldt fra november 2010, idet MA er født den 14. november 2005.

C – *Om det første præjudicielle spørgsmål*

48. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om en tredjelandsstatsborger, som er tidligere ægtefælle til en unionsborger, skal kunne godtgøre, at den tidligere ægtefælle udøvede sine traktatsikrede rettigheder i værtsmedlemsstaten på tidspunktet for deres skilsmisse, for at bevare sin ret til ophold i henhold til artikel 13, stk. 2, i direktiv 2004/38.

49. Artikel 13 i direktiv 2004/38 regulerer bevarelsen af familiemedlemmers ret til ophold i tilfælde af skilsmisse eller omstødelse af ægteskabet eller det registrerede partnerskabs ophør (herefter »i tilfælde af skilsmisse«).

50. Denne bestemmelse har indtil videre kun været genstand for en anmodning om præjudiciel afgørelse [18]. Sagen drejede sig om det tilfælde, der er omhandlet i artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra a), i direktiv 2004/38. Der skulle nemlig tages stilling til, hvorvidt en tredjelandsstatsborger, der var blevet skilt fra en unionsborger, idet deres ægteskab havde varet i mindst tre år, heraf mindst ét år i værtsmedlemsstaten, inden proceduren til skilsmisse blev indledt, kunne bevare sin ret til ophold i denne medlemsstat, når den ægtefælle, som er unionsborger, var udrejst fra denne medlemsstat inden skilsmissen.

51. I dommen udtalte Domstolen, at »retten til ophold for unionsborgerens ægtefælle, der er tredjelandsstatsborger, kun kan bevares på grundlag af artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra a), i direktiv 2004/38, såfremt den medlemsstat, hvor denne statsborger har bopæl, er »værtsmedlemsstaten« som omhandlet i artikel 2, nr. 3), i direktiv 2004/38 på det tidspunkt, *hvor proceduren til skilsmisse påbegyndes*« [19].

52. Domstolen skal i den foreliggende sag tage stilling til den situation, der er omhandlet i artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38, dvs. til muligheden for, at et familiemedlem til en unionsborger, der ikke er statsborger i en medlemsstat, kan bevare en opholdsret i tilfælde af skilsmisse, »hvis der foreligger en særlig vanskelig situation, og ægtefællen eller partneren f.eks. har været udsat for vold i hjemmet«.

15 — Jf. i denne retning domme Diatta (267/83, EU:C:1985:67, præmis 20 og 22) og Iida (C-40/11, EU:C:2012:691, præmis 58).

16 — Jf. i denne retning dom Ogieriakhi (C-244/13, EU:C:2014:2068, præmis 36, 38 og 47).

17 — Jf. i denne retning dom Metock m.fl. (C-127/08, EU:C:2008:449, præmis 84).

18 — Dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476).

19 — Dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476, præmis 61). Min fremhævelse.

53. Skal unionsborgeren, som er ægtefælle til en tredjelandsstatsborger, i denne situation have opholdt sig i værtsmedlemsstaten indtil datoen for afsigelsen af afgørelsen om skilsmisse, for at tredjelandsstatsborgeren kan bevare en opholdsret?

1. Den fortolkningsmæssige ramme efter dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476)

54. I dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476) fastslog Domstolen, at en anmodning om skilsmisse, efter at den ægtefælle, der er unionsborger, er udrejst, ikke kan føre til, at opholdsret for den ægtefælle, der er tredjelandsstatsborger, *genopstår*, »idet artikel 13 i direktiv 2004/38 alene omhandler »bevarelse« af en eksisterende ret til ophold« [20].

55. Domstolen fandt, at artikel 12, sammenholdt med artikel 13 i direktiv 2004/38, indebærer, at den afledte ret til ophold for en tredjelandsstatsborger ophører, når unionsborgeren udrejser fra den medlemsstat, hvor de har bopæl, med henblik på at slå sig ned i en anden medlemsstat eller et tredjeland [21].

56. Domstolen fandt imidlertid, at retten til ophold for unionsborgerens ægtefælle, der er tredjelandsstatsborger, kan bevares på grundlag af artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra a), i direktiv 2004/38, såfremt den medlemsstat, hvor denne statsborger har bopæl, er »værtsmedlemsstaten« som omhandlet i artikel 2, nr. 3), i direktiv 2004/38 *på det tidspunkt, hvor proceduren til skilsmisse påbegyndes* [22].

57. Disse tre præmisser i dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476) gør det muligt at forstå den logik, der ligger til grund for fortolkningen af artikel 13 i direktiv 2004/38.

58. Princippet er, at retten til ophold for familiemedlemmer til en unionsborger, som er tredjelandsstatsborgere, ophører, når unionsborgeren, som opholdsretten er afledt fra, forlader værtsmedlemsstatens område. Der er imidlertid visse omstændigheder, der kan indtræffe *i forbindelse med* en procedure til skilsmisse, omstødelse af ægteskabet eller det registrerede partnerskabs ophør, som giver mulighed for, at familiemedlemmer kan bevare retten til ophold.

59. Som det fremgår af dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476), er det ikke skilsmissen, omstødelsen af ægteskabet eller det registrerede partnerskabs ophør *som sådan*, der bevirker, at familiemedlemmers ret til ophold bevares, men de særlige omstændigheder, der er omhandlet i artikel 13, stk. 2, første afsnit, i direktiv 2004/38.

60. Jeg henviser i denne forbindelse til, at de forskellige situationer allerede i Kommissionens bemærkninger til det forslag til artikel 13, der lå til grund for vedtagelsen af direktiv 2004/38, blev præsenteret som »*tre [alternative] betingelser*« [23], dvs. at en af betingelserne er tilstrækkelig til at udløse bevarelsen af opholdsret.

61. De i artikel 13, stk. 2, første afsnit, i direktiv 2004/38 omhandlede tilfælde skal betragtes som forhold, der udløser bevarelse af en ret til ophold for tredjelandsstatsborgere, der er gift med en unionsborger.

20 — Præmis 67.

21 — Dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476, præmis 62).

22 — Dom Singh m.fl. (C-218/14, EU:C:2015:476, præmis 61).

23 — Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område (KOM(2001) 257 endelig udg., EUT C 270 E, s. 150). Min fremhævelse.

62. Såfremt den pågældende ægtefælle forlader værtsmedlemsstaten, inden et af disse forhold foreligger, kan artikel 13 ikke føre til, at retten til ophold »bevares«, idet denne i realiteten allerede er bortfaldet. Såfremt den i artikel 12, stk. 3, omhandlede udrejse derimod først finder sted, efter at en af de begivenheder – og ikke afgørelsen om skilsmisse in sensu stricto – indtræder, som udløser bevarelsen af ret til ophold i henhold til artikel 13, stk. 2, første afsnit, har unionsborgerens senere udrejse ingen betydning.

2. Tilfælde, hvor der foreligger »en særlig vanskelig situation« som omhandlet i artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38

63. Ifølge fast retspraksis skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af[24].

64. Ordlyden af artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38 giver ikke i sig selv mulighed for at give en brugbar besvarelse af det første præjudicielle spørgsmål.

65. Efter min opfattelse er der – i modsætning til de øvrige tilfælde, der omhandles i første afsnit – ikke desto mindre tale om en forhistorie, der anvendes til at definere en faktisk situation, som udløser bevarelsen af retten til ophold.

66. Artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38 finder anvendelse i tilfælde af vold i hjemmet, »mens ægteskabet eller det registrerede partnerskab stadig bestod«. Der er således nødvendigvis en tidsmæssig forskydning mellem volden i hjemmet, som er den udløsende faktor i bestemmelsen, og skilsmissen.

67. Der er endvidere flere omstændigheder, der gør det muligt at fastlægge det mål, der forfølges af EU-lovgiver.

68. For det første henvises der i 15. betragtning til direktiv 2004/38 udtrykkeligt til nødvendigheden af at sikre »familiemedlemmer [...] retsbeskyttelse i tilfælde af unionsborgerens død, opløsning af ægteskab eller et registreret partnerskabs ophør«.

69. For det andet præciseres det i Kommissionens forklarende bemærkninger til forslaget, som førte til vedtagelsen af artikel 13 i direktiv 2004/38, at »[f]ormålet med bestemmelsen er at sikre en vis retsbeskyttelse for disse personer, hvis opholdsret er knyttet til et familiemæssigt bånd i form af ægteskab, og som derfor kunne udsættes for afpresning med trusler om skilsmisse«[25].

70. En sådan risiko for »afpresning med trusler om skilsmisse« eller nægtelse af skilsmisse foreligger efter min opfattelse navnlig, når der er vold i hjemmet. Den omstændighed, at en afledt ret til ophold for den ægtefælle, der er tredjelandsstatsborger, kan fortabes i tilfælde af unionsborgerens udrejse, vil kunne bruges som pressionsmiddel i forbindelse med en nægtelse af skilsmisse, idet dette kan medføre en psykologisk svækkelse af offeret og under alle omstændigheder afføde en frygt i forhold til voldsudøveren.

71. Kravet om, at den ægtefælle, der er unionsborger, reelt skal befinde sig på værtsmedlemsstatens område indtil skilsmissen, eller i hvert fald indtil proceduren til skilsmisse indledes, kan tillige gribe ind i anvendelsen af nævnte artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38, henset til den strafrisiko, der er forbundet med adfærd, som udgør vold i hjemmet.

24 — Jf. bl.a. domme Yaesu Europe (C-433/08, EU:C:2009:750, præmis 24), Brain Products (C-219/11, EU:C:2012:742, præmis 13), Koushkaki (C-84/12, EU:C:2013:862, præmis 34) og Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, præmis 35).

25 — Forslag til direktiv KOM(2001)257 endelig udg.

72. Det kan nemlig ikke udelukkes, at gerningsmanden forsøger at forlade det område, hvor gerningen er blevet begået, for at undgå en eventuel dom, og dermed fratages tredjelandsstatsborgeren de facto sin afledte ret til ophold. Indledningen af en procedure til skilsmisse som følge af vold i hjemmet vil imidlertid samtidig kunne føre til, at de faktiske omstændigheder rapporteres til de retslige myndigheder.

73. En fortolkning af artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38, hvorefter en tredjelandsstatsborger pålægges at godtgøre, at den tidligere ægtefælle udøvede sine traktatsikrede rettigheder i værtsmedlemsstaten på tidspunktet for deres skilsmisse, for at bevare en ret til ophold, ville således åbenbart stride mod det mål om retsbeskyttelse, som forfølges med bestemmelsen.

74. Endelig bemærkes, således som jeg allerede tidligere har henvist til, at »[h]enset til den sammenhæng, som direktiv 2004/38 indgår i, og de mål, der søges opnået herved, kan bestemmelserne i dette direktiv ikke fortolkes restriktivt og bør under alle omstændigheder ikke fratages deres effektive virkning« [26].

75. En fortolkning, hvorefter unionsborgeren skal befinde sig på værtsmedlemsstatens område indtil indledningen af en procedure til skilsmisse, er ikke alene streng, men fratager tillige bestemmelsen dens effektive virkning, som består i at omdanne en ret til ophold, som et familiemedlem *afleder* fra en unionsborger til en personlig opholdsret i særlige tilfælde, som fortjener beskyttelse.

76. Når EU-lovgiver har besluttet, at den omstændighed, at en person er offer for vold, skal betragtes som en begrundelse for at omdanne en afledt ret til en individuel ret, kan anerkendelsen af en sådan ret ikke alene afhænge af gerningsmandens vilje til at forblive i værtsmedlemsstaten.

3. Foreløbig konklusion

77. Selv om artikel 12 og 13 i direktiv 2004/38 sammenholdes, giver dette ikke mulighed for at antage, at skilsmisse, omstødelse af ægteskabet eller det registrerede partnerskabs ophør, som sådan, skal betragtes som udløsende faktorer for bevarelsen af retten til ophold.

78. Disse særlige situationer, som fremgår af overskriften til artikel 13 i direktiv 2004/38, udgør alene en ramme, inden for hvilken et af de tilfælde, der er nævnt i bestemmelsens stk. 2, kan opstå, og medfører dermed, at retten til ophold for den ægtefælle, der er tredjelandsstatsborger, bevares, såfremt, og kun såfremt, unionsborgeren stadig opholder sig i værtsmedlemsstaten på det pågældende tidspunkt.

79. For så vidt angår den situation, der omhandles i artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38 vedrørende vold i hjemmet, fører en teleologisk fortolkning af denne bestemmelse til, at vold i hjemmet fastholdes som udløsende faktor for bevarelsen af retten til ophold for en tredjelandsstatsborger, der er ægtefælle til en unionsborger.

80. Enhver anden fortolkning ville fratage artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38 dens effektive virkning, nemlig at sikre voldsofferet en retsbeskyttelse, selv hvis den foreslåede fortolkning i øvrigt måtte være i overensstemmelse med den omtvistede bestemmelses ordlyd.

26 — Dom Metock m.fl. (C-127/08, EU:C:2008:449, præmis 84).

81. Endelig imødegås den risiko for misbrug, der henvises til i 15. betragtning til direktiv 2004/38, tilstrækkeligt gennem forpligtelsen i artikel 13, stk. 2, andet afsnit, hvorefter retten til ophold for de personer, der omhandles i første afsnit, »fortsat [er] betinget af, at de kan godtgøre, at de er arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende, eller at de råder over tilstrækkelige midler til sig selv og deres familiemedlemmer, således at deres ophold ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, og at de har en sygeforsikring i værtsmedlemsstaten, der dækker alle risici, eller at de i værtsmedlemsstaten har status som familiemedlem til en person, der opfylder disse krav«.

82. På grundlag af denne bedømmelse vil jeg således foreslå, at det første præjudicielle spørgsmål besvares med, at i det tilfælde, hvor skilsmissen er en følge af vold i hjemmet, er det i henhold til artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i direktiv 2004/38/EF ikke et krav, at den unionsborger, der er ægtefælle til en tredjelandsstatsborger, selv opholder sig på værtsmedlemsstatens område i overensstemmelse med dette direktivs artikel 7, stk. 1, på tidspunktet for skilsmissen, for at den pågældende tredjelandsstatsborger kan bevare en personlig ret til ophold efter denne bestemmelse.

D – *Om det andet og det tredje præjudicielle spørgsmål*

83. Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 20 TEUF og/eller 21 TEUF skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en medlemsstat nægter en unionsborger ret til ophold på dens område, når en kompetent domstol har fastslået, at en udsendelse af denne borger fra værtsmedlemsstaten til den stat, hvor vedkommende er statsborger, udgør en krænkelse af dennes rettigheder i henhold til EMRK's artikel 8 eller chartrets artikel 7.

84. Med det tredje spørgsmål henviser den forelæggende ret til den samme situation, men i relation til en tredjelandsstatsborger, der har eneforældremyndigheden over unionsborgeren.

85. Disse spørgsmål er blevet behandlet samlet af alle de parter i sagen, der har afgivet skriftlige indlæg, bortset fra Det Forenede Kongeriges regering. Efter min opfattelse kan disse to spørgsmål behandles samlet i lyset af Domstolens dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645).

86. Den sag, der gav anledning til denne dom, omhandlede en tilsvarende situation, idet den vedrørte børn, der var unionsborgere og født i en medlemsstat, hvori de ikke havde statsborgerskab, og hvor børnenes far var unionsborger, og deres mor var tredjelandsstatsborger. I dommen valgte Domstolen først at tage stilling til spørgsmålet i henhold til artikel 21 TEUF, selv om den forelæggende ret havde begrænset sine spørgsmål til kun at angå artikel 20 TEUF [27].

1. Konsekvensen af dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645) for så vidt angår artikel 21 TEUF

87. I dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645) henviste Domstolen til, at i forbindelse med en situation, hvor en unionsborger var født i værtsmedlemsstaten og ikke havde gjort brug af sin ret til fri bevægelighed, skulle formuleringen »råder over tilstrækkelige midler« i artikel 7, stk. 1, litra b), i direktiv 2004/38, der udgør en betingelse for ophold i mere end tre måneder, »fortolkes således, at det er tilstrækkeligt, at unionsborgerne har sådanne midler til rådighed, uden at denne bestemmelse indebærer noget som helst krav med hensyn til, hvor midlerne kommer fra, idet de bl.a. kan tilvejebringes af en statsborger fra et tredjeland, der er forælder til de pågældende mindreårige statsborgere« [28].

27 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 20, 21 og 32).

28 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 27, som henviser til præmis 28 og 30 i dom Zhu og Chen, C-200/02, EU:C:2004:639).

88. På grundlag af denne konstatering er det fast retspraksis, at »[n]år artikel 21 TEUF og direktiv 2004/38 således giver opholdsret i værtsmedlemsstaten til et mindreårigt barn, der er statsborger i en anden medlemsstat, og som opfylder betingelserne i direktivets artikel 7, stk. 1, litra b), kan den af forældrene, der faktisk tager sig af barnet, i medfør af de samme bestemmelser tage ophold med barnet i værtsmedlemsstaten« [29].

89. Heraf følger, at »et afslag på at tillade en forælder, der er statsborger i en medlemsstat eller et tredjeland, og som rent faktisk tager sig af en mindreårig unionsborger, at tage ophold sammen med denne unionsborger i værtsmedlemsstaten, fratager dennes opholdsret enhver effektiv virkning, da et lille barns udnyttelse af opholdsretten nødvendigvis indebærer, at barnet har ret til at blive ledsaget af den person, der faktisk tager sig af barnet, og følgelig, at denne person kan bo sammen med barnet i værtsmedlemsstaten under opholdet« [30].

90. Da den faktiske situation, der foreligger i tvisten i hovedsagen, er sammenlignelig, ser jeg ikke nogen grund til at fravige fast retspraksis eller konsekvensen heraf, hvorefter det tilkommer den forelæggende ret at undersøge, om NA's børn opfylder de betingelser, der er fastsat i artikel 7, stk. 1, i direktiv 2004/38, og derfor har ret til at opholde sig i værtsmedlemsstaten på grundlag af artikel 21 TEUF [31].

91. Det drejer sig »[n]ærmere bestemt [om, at] denne ret [skal] undersøge, om de nævnte børn, selv eller gennem deres mor, råder over tilstrækkelige midler og en sygeforsikring, der dækker samtlige risici, som omhandlet i artikel 7, stk. 1, litra b), i direktiv 2004/38« [32].

92. Hvis betingelserne ikke er opfyldt, har Domstolen fastslået, at artikel 21 TEUF skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at der nægtes en tredjelandsstatsborger ret til ophold, selv når denne statsborger er eneforsørger af små børn, som er unionsborgere, og som har opholdt sig sammen med den pågældende tredjelandsstatsborger i denne medlemsstat siden deres fødsel, uden at være statsborgere i denne [33].

93. Chartrets artikel 7 (og/eller EMRK's artikel 8) påvirker efter min opfattelse ikke denne argumentation, som specifikt vedrører retten til fri bevægelighed, der er sikret ved artikel 21 TEUF »med de begrænsninger og på de betingelser, der er fastsat i traktaterne og i gennemførelsesbestemmelserne hertil« [34].

2. Konsekvensen af dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645) for så vidt angår artikel 20 TEUF

94. Artikel 21 TEUF kan ikke betingelsesløst danne grundlag for en opholdsret for en tredjelandsstatsborger, som har eneforældremyndigheden over mindreårige unionsborgere, men Domstolen har fastslået, at artikel 20 TEUF har selvstændig rækkevidde.

29 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 29, der henviser til præmis 46 og 47 i dom Zhu og Chen, C-200/02, EU:C:2004:639).

30 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

31 — Jf. i denne retning dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).

32 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).

33 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 31 og domskonklusionen).

34 — Generaladvokat Mengozzi rejste tillige spørgsmål om, hvorvidt chartrets bestemmelser kan føre til, at der anlægges en mindre streng fortolkning af betingelserne i artikel 7, stk. 1, i direktiv 2004/38, eller at de helt lades ude af betragtning, navnlig med det formål at sikre, at der tages hensyn til respekten for familielivet i chartrets artikel 7 (generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse Alokpa og Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:197, punkt 34). Konklusionen i forslaget til afgørelse ligner min, idet generaladvokat Mengozzi fandt, at »[d]ette forekommer imidlertid vanskeligt at gennemføre, da det ville indebære, at der ikke tages hensyn til de begrænsninger af unionsborgernes ret til frit at færdes og opholde sig på medlemsstaternes område, der foreskrives i artikel 21 TEUF« (punkt 35), idet generaladvokat Mengozzi i denne forbindelse henviser til betingelserne i direktiv 2004/38.

95. I dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645) udtalte Domstolen udtrykkeligt, at den forelæggende ret på grundlag af artikel 20 TEUF »stadig [skal] undersøge, om en sådan opholdsret ikke desto mindre undtagelsesvis ville kunne blive tildelt hende, idet den effektive virkning af det unionsborgerskab, som tilkommer børn [af en tredjelandsstatsborger, som er eneforsørger], ellers kunne blive bragt i fare, idet disse børn som følge af et sådant afslag reelt ville være nødsaget til at forlade Unionens område som helhed, og idet de således ville blive frataget den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som er tillagt ved den nævnte status« [35].

96. Der er her reelt tale om grundlaget for den retspraksis, der blev indledt ved dom Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), således som den er blevet bekræftet og præciseret i flere senere afgørelser [36].

97. Det følger af denne retspraksis, at en opholdsret på grundlag af artikel 20 TEUF skal tildeles en tredjelandsstatsborger, der er forælder til en unionsborger, idet det er en betingelse, at et afslag på nævnte opholdsret ville fratage unionsborgeren den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som denne er tillagt ved denne status, idet denne ville være nødsaget til at forlade Unionens område som helhed.

98. Kriteriet vedrørende »en fratagelse af den effektive nydelse af kerneindholdet i rettigheder« har ligget fast siden dom Dereci m.fl. (C-256/11, EU:C:2011:734) [37]. Spørgsmålet er, hvordan det skal bedømmes: Skal forpligtelsen til at forlade Unionens område fortolkes juridisk eller in concreto på baggrund af de faktiske omstændigheder?

3. Kriterier for vurderingen af forpligtelsen til at forlade Unionens område som helhed

99. Som tyske statsborgere er det helt åbenlyst, at NA's to børn har ret til at opholde sig i Tyskland. Såfremt de skulle forlade Det Forenede Kongerige med henblik på at tage ophold i Tyskland, ville deres mor kunne opnå en *afledt* ret til ophold i sidstnævnte stat i henhold til principperne i dom Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124) [38].

100. Var dette ikke tilfældet, ville MA og IA nemlig være nødsaget til at forlade Unionens område for at følge deres mor, sandsynligvis til Pakistan, hvilket ville fratage dem den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som de er tillagt ved deres status som unionsborgere.

101. En lignende situation forelå i den sag, der gav anledning til dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645).

102. I denne sag havde Adzo Domenyo Alopka nedlagt påstand om, at hun, såfremt de luxembourgske myndigheder nægtede hende ret til ophold i den pågældende medlemsstat, hvor hun boede med sine børn, der var franske statsborgere, ikke ville kunne tage ophold i Frankrig sammen med dem og derfor ville være nødsaget til at tage tilbage til Togo.

35 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 33).

36 — Jf. domme McCarthy (C-434/09, EU:C:2011:277, præmis 47), Dereci m.fl. (C-256/11, EU:C:2011:734, præmis 64, 66 og 67), Iida (C-40/11, EU:C:2012:691, præmis 71), Ymeraga m.fl. (C-87/12, EU:C:2013:291, præmis 36) og Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 32). Jf. også for en gennemgang af udviklingen i denne retspraksis generaladvokat Szpunars forslag til afgørelse Rendón Marín og CS (C-165/14 og C-304/14, EU:C:2016:75).

37 — Jf. bl.a. N. Nic Shuibhne, »(Some of) The Kids Are All Right«, *C.M.L. Rev.*, 2012 (49), s. 349-380, navnlig s. 362; K. Lenaerts, »The concept of EU citizenship in the case law of the European Court of Justice«, *ERA Forum*, 2013, s. 569-583.

38 — Jf. i denne retning dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 34 og 35).

103. Ifølge generaladvokat Mengozzi skulle det »derfor undersøges, om gennemførelsen af en sådan afgørelse kan føre til, at unionsborgere faktisk tvinges til at forlade Unionen som helhed som omhandlet i den retspraksis, der følger af Ruiz Zambrano-dommen og dommen i sagen Dereci m.fl., hvilket vil fratage dem muligheden for at nyde kerneindholdet af de rettigheder, der er knyttet til deres status« [39].

104. I den efterfølgende dom fastslog Domstolen, således som generaladvokat Mengozzi havde anført, at »Adzo Domenyo Alokpa [...] i sin egenskab af mor til Jarel og Eja Moudoulou og som den eneste person, der faktisk har taget sig af børnene siden deres fødsel, [ville] kunne få en afledt ret til at tage ophold med dem på fransk område« [40].

105. Domstolen udledte heraf, at »de luxembourgske myndigheders afslag på at give opholdsret til Adzo Domenyo Alokpa *principielt* ikke må have til følge, at hendes børn forpligtes til at forlade Unionens område som helhed« [41]. Domstolen præciserede dog i samme præmis, at det »*imidlertid* tilkommer den forelæggende ret at undersøge *på grundlag af samtlige omstændigheder i hovedsagen, om dette faktisk er tilfældet*« [42].

106. Denne sidste præcisering er efter min opfattelse afgørende. Den giver kun mening, såfremt vurderingen i forbindelse med prøvelsen af »fratagelsen af kerneindholdet i rettigheder« ikke er et juridisk spørgsmål.

107. Den juridiske mulighed – dvs. den teoretiske – for børn, der er unionsborgere, og for den forælder, der er tredjelandsstatsborger og har eneforældremyndigheden over børnene, for at bo i den medlemsstat, hvor børnene er statsborgere, er blevet anerkendt af Domstolen.

108. Domstolen har imidlertid udtrykkeligt overladt det til den nationale ret »på grundlag af *samtlige omstændigheder* i hovedsagen« [43]at undersøge, om værtsmedlemsstatens afslag på at give opholdsret til den forælder, der er tredjelandsstatsborger, har til følge, at dennes børn forpligtes til at forlade Unionens område som helhed.

109. Det følger af denne præcisering dels, at de omstændigheder, der skal tages i betragtning, nødvendigvis er faktuelle, dels at de kan modarbejde den teoretiske mulighed for ikke at skulle forlade Unionens område som helhed. Det princip, der er fastslået i dom Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), kunne blive »genaktiveret« i relation til den stat, hvor børnene har statsborgerskab [44].

110. Denne faktuelle prøvelse af kriteriet om »fratagelsen af kerneindholdet i rettigheder« er i tråd med den logik, som bør være fremherskende ved forståelsen af unionsborgerskabet.

39 — Generaladvokat Mengozzis forslag til afgørelse Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:197, punkt 52).

40 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 34).

41 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 35). Min fremhævelse.

42 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 35). Min fremhævelse.

43 — Dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 35). Min fremhævelse.

44 — Udtrykket er hentet fra Anne Rigaux (A. Rigaux, »Regroupement familial«, Europe, december 2013, kommentar 499).

111. Ifølge Domstolens faste retspraksis er unionsborgerskabets formål at skabe den *grundlæggende* status for medlemsstaternes statsborgere [45]. Der kan derfor ikke være tale om en tom skal. Generaladvokat Szpunar har for nylig påpeget, at »[n]år det bekræftes over for medlemsstaternes statsborgere, at de er unionsborgere, skaber det forventninger, samtidig med at deres rettigheder og pligter defineres« [46].

112. Når artikel 20 TEUF og 21 TEUF samt chartrets artikel 45 udtrykkeligt henviser til retten til at færdes og opholde sig som en rettighed for unionsborgere, kan denne rettighed ikke nægtes en unionsborger, som i givet fald har skabt en reel og varig tilknytning til en anden medlemsstat, der er stærkere eller mere væsentlig end den tilknytning, som den pågældende har til den medlemsstat, hvori han eller hun er statsborger.

113. EU-retten kan kun udfylde unionsborgerskabsbegrebet, såfremt dets beskyttelse omfatter tilknytningen til et sted, eller den omstændighed at være forankret på et område og integreret i såvel det administrative og økonomiske liv, som det sociale og kulturelle liv i værtsmedlemsstaten [47].

114. Muligheden for, at en tredjelandsstatsborger og dennes børn, som er unionsborgere, kan rejse til den medlemsstat, hvor børnene har statsborgerskab, er med andre ord kun teoretisk [48].

115. I det foreliggende tilfælde synes NA's børn, selv om de er tyske statsborgere, ikke at have nogen tilknytning til denne medlemsstat, hvor de aldrig har boet og ikke kender sproget. De er født og har deres skolegang i Det Forenede Kongerige, og det er i denne medlemsstat, at de har *opbygget* deres statsborgerskab.

116. Kommissionen har i sit skriftlige indlæg anført, at »selv om NA's døtre som tyske statsborgere har en ubetinget opholdsret i Tyskland, er det tillige ubestridt, at det ikke med rimelighed kan forventes af hverken dem eller deres mor, at de skal bo i Tyskland, og på dette grundlag har de nationale domstole i Det Forenede Kongerige fastslået, at de ikke kunne udsendes fra Det Forenede Kongerige til Tyskland uden at tilsidesætte EMRK« [49].

117. Såfremt disse oplysninger skulle blive bekræftet af den forelæggende ret, er det min opfattelse, at det tilkommer den forelæggende ret at anerkende en opholdsret for MA og IA i Det Forenede Kongerige i henhold til artikel 20 TEUF, og at NA indirekte får en afledt opholdsret. Hvis en sådan ret nægtes NA's børn, vil det nemlig fratage dem den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som de er tillagt ved deres status som unionsborgere. I henhold til dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645) er artikel 20 TEUF til hinder for en sådan følge [50].

45 — Jf. domme Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, præmis 31), D'Hoop (C-224/98, EU:C:2002:432, præmis 28), Baumbast og R (C-413/99, EU:C:2002:493, præmis 82), Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, præmis 22), Orfanopoulos og Oliveri (C-482/01 og C-493/01, EU:C:2004:262, præmis 65), Pusa (C-224/02, EU:C:2004:273, præmis 16), Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, præmis 25), Bidar (C-209/03, EU:C:2005:169, præmis 31), Kommissionen mod Østrig (C-147/03, EU:C:2005:427, præmis 45), Schempp (C-403/03, EU:C:2005:446, præmis 15), Spanien mod Det Forenede Kongerige (C-145/04, EU:C:2006:543, præmis 74), Kommissionen mod Nederlandene (C-50/06, EU:C:2007:325, præmis 32), Huber (C-524/06, EU:C:2008:724, præmis 69), Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104), Prinz og Seeberger (C-523/11 og C-585/11, EU:C:2013:524, præmis 24) og Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, præmis 21).

46 — Generaladvokat Szpunars forslag til afgørelse Rendón Marín og CS (C-165/14 og C-304/14, EU:C:2016:75, punkt 117).

47 — Jf. i denne henseende L. Azoulai, »Le sujet des libertés de circuler«, i É. Dubout og A. Maitrot de la Motte, *L'unité des libertés de circulation. In varietate concordia*?, Bruylant, 2013, s. 385-411, navnlig s. 408.

48 — Udtrykket er hentet hos generaladvokat Szpunar (jf. forslag til afgørelse Rendón Marín og CS, C-165/14 og C-304/14, EU:C:2016:75, fodnote 109).

49 — Jf. punkt 36 i Kommissionens skriftlige indlæg.

50 — Jf. i denne retning dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, præmis 36 og domskonklusionen).

4. Om betydningen af chartrets artikel 7 og EMRK's artikel 8

118. Med det andet spørgsmål henviser den forelæggende ret til, at en kompetent domstol har fastslået, at en udsendelse af unionsborgere, som i det foreliggende tilfælde er børn, fra værtsmedlemsstaten til den stat, hvor vedkommende er statsborger, udgør en krænkelse af dennes rettigheder i henhold til EMRK's artikel 8 eller chartrets artikel 7.

119. Har en sådan konstatering betydning for besvarelsen af dette spørgsmål?

120. Spørgsmålet om betydningen af chartrets artikel 7 og EMRK's artikel 8 for anvendelsen af artikel 20 TEUF har allerede været forelagt Domstolen. I dom Dereci m.fl. (C-256/11, EU:C:2011:734) udtalte Domstolen, at »[h]vis den forelæggende ret i det foreliggende tilfælde i lyset af omstændighederne i tvisterne i hovedsagen således finder, at den situation, som sagsøgerne i hovedsagen befinder sig i, er omfattet af EU-retten, skal den undersøge, om nægtelsen af at indrømme de sidstnævnte en opholdsret udgør et indgreb i retten til respekt for privatliv og familieliv i chartrets artikel 7. Hvis den forelæggende ret derimod finder, at nævnte situation ikke er omfattet af anvendelsesområdet for EU-retten, skal den foretage en sådan undersøgelse i lyset af EMRK's artikel 8, stk. 1« [51].

121. Denne konklusion tiltaler mig. I dom Alokpa og Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645) tøvede Domstolen nemlig ikke med at fastslå, at »artikel 20 TEUF og 21 TEUF [...] skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for, at en medlemsstat nægter en tredjelandsstatsborger ret til at opholde sig på sit område, når denne statsborger er eneforsørger af små børn, som er unionsborgere, og som har opholdt sig sammen med den pågældende tredjelandsstatsborger i denne medlemsstat siden deres fødsel, uden at de er statsborgere i denne samme stat eller har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, for så vidt som disse unionsborgere ikke opfylder de betingelser, der er fastsat i direktiv 2004/38, og et sådant afslag ikke fratager de nævnte unionsborgere den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som de er tillagt ved statussen som unionsborger« [52].

122. Når en bestemmelse i traktaten ikke er til hinder for, at en medlemsstat nægter en tredjelandsstatsborger ret til at ophold under visse betingelser, betyder dette, at forholdet falder inden for den pågældende bestemmelses anvendelsesområde [53]. I modsat fald ville Domstolen skulle erklære sig inkompetent med hensyn til besvarelsen af det forelagte spørgsmål.

123. Efter min opfattelse er det således sikkert, at de spørgsmål, der er knyttet til anvendelsen af artikel 20 TEUF og unionsborgerskabets betydning for retten til ophold, er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde [54].

51 — Præmis 72.

52 — Præmis 36 og domskonklusionen.

53 — Jf. i denne retning J.-Y. Carlier »La libre circulation des personnes dans l'Union européenne«, *Journal de droit européen*, 2014, s. 167-175, navnlig s. 174. Generaladvokat Sharpston er tillige fortaler for denne fortolkning i sag O. m.fl. (C-456/12 og C-457/12, EU:C:2013:837). Ifølge generaladvokat Sharpston »er man nødt til at betragte en retlig situation på baggrund af chartret, hvis – *men kun hvis* – en EU-retlig bestemmelse pålægger medlemsstaten en positiv eller negativ forpligtelse (uanset om denne forpligtelse følger af traktaterne eller af afledt EU-ret)« (punkt 61). Det er tilfældet i den foreliggende sag for så vidt angår artikel 20 TEUF, idet denne bestemmelse *undergiver* medlemsstaternes mulighed for at nægte en opholdsret visse betingelser.

54 — Det er tillige generaladvokat Szpunars konklusion i forslag til afgørelse Rendón Marín og CS (C-165/14 og C-304/14, EU:C:2016:75, punkt 119 og 120), idet generaladvokaten er »sikker« på, at de situationer, der indgår i den retspraksis, der blev indledt ved domme Zhu og Chen (C-200/02, EU:C:2004:639), Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104) og Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde. Generaladvokat Szpunar tager nemlig udgangspunkt i, at statsborgere i en medlemsstat har status som unionsborgere. »Som unionsborgere har disse børn følgelig ret til at færdes og opholde sig frit på Unionens område, og enhver begrænsning af denne ret hører under EU-rettens anvendelsesområde« (punkt 120).

124. Såfremt den forelæggende ret har fastslået, at en udsendelse af en unionsborger udgør en krænkelse af dennes rettigheder i henhold til chartrets artikel 7 (eller EMRK's artikel 8, stk. 1, eftersom deres indhold er sammenfaldende), skal der derfor tages hensyn til denne vurdering ved anvendelsen af artikel 20 TEUF og ved vurderingen af prøvelsen af »fratagelsen af kerneindholdet i rettigheder«.

125. Den omstændighed, at den nationale domstol har inddraget chartrets artikel 7 i dens overvejelser i forbindelse med anvendelsen af artikel 20 TEUF, kan efter min opfattelse i øvrigt ikke medføre en udvidelse af EU-rettens anvendelsesområde, da det ville være i strid med chartrets artikel 51, stk. 2.

126. Det er nemlig unionsborgerskabet i artikel 20 TEUF, der udløser beskyttelsen af grundlæggende rettigheder – og her nærmere bestemt chartrets artikel 7 – og ikke omvendt[55].

5. Foreløbig konklusion

127. Henset til de ovenfor anførte betragtninger foreslår jeg, at den forelæggende rets andet og tredje spørgsmål besvares med, at artikel 20 TEUF og 21 TEUF skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en medlemsstat nægter en tredjelandsstatsborger ret til at opholde sig på sit område, når denne statsborger er eneforsørger af børn, som er unionsborgere, og som har opholdt sig sammen med den pågældende tredjelandsstatsborger i denne medlemsstat siden deres fødsel, uden at de er statsborgere i denne samme stat eller har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, for så vidt som disse unionsborgere opfylder de betingelser, der er fastsat i direktiv 2004/38, eller, hvis ikke, at et sådant afslag faktisk fratager de nævnte unionsborgere den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som de er tillagt ved deres status som unionsborgere, hvilket det på grundlag af samtlige omstændigheder i sagen tilkommer den forelæggende ret at undersøge. Såfremt en domstol har fastslået, at udsendelsen af de pågældende unionsborgere udgør en krænkelse af chartrets artikel 7 eller EMRK's artikel 8, stk. 1, skal den nationale ret tage hensyn til denne vurdering.

E – *Om det fjerde præjudicielle spørgsmål*

128. Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret i det væsentlige oplyst, om artikel 12 i forordning (EØF) nr. 1612/68 skal fortolkes således, at et barn og dermed den forælder, der tager sig af barnet, har ret til ophold i værtsmedlemsstaten, hvis den af barnets forældre, der er unionsborger, og som har været beskæftiget i værtsmedlemsstaten, ikke længere opholder sig i værtsmedlemsstaten, når barnet påbegynder sin skolegang i den pågældende stat.

129. På grundlag af Domstolens retspraksis kan dette spørgsmål besvares bekræftende.

130. Domstolen har fastslået, at »[d]en ret, som artikel 12 i forordning nr. 1612/68 tildeler en vandrende arbejdstagers barn til på de bedst mulige vilkår at gennemføre sin skolegang i værtsmedlemsstaten, indebærer således nødvendigvis, at barnet har ret til at være ledsaget af den person, der faktisk passer det, og følgelig, at denne person er i stand til at bo sammen med barnet i den nævnte medlemsstat under barnets [skolegang]«[56].

55 — Jf. i denne retning D. Kochenov, »The Right to Have *What* Rights? EU Citizenship in Need of Clarification«, *European Law Journal*, bind 19, 2013, s. 502-516, navnlig s. 511. Jf. også generaladvokat Sharpstons forslag til afgørelse O. m.fl. (C-456/12 og C-457/12, EU:C:2013:837, punkt 62 og 63).

56 — Dom Baumbast og R (C-413/99, EU:C:2002:493, præmis 73). Jf. også dom Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, præmis 39).

131. Børn af en statsborger i en medlemsstat, som er eller har været beskæftiget i værtsmedlemsstaten, og den forælder, der faktisk tager sig af dem, kan således i sidstnævnte stat påberåbe sig en opholdsret alene på grundlag af artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 1612/68 [57].

132. I dom Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83) henviste Domstolen til, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 især har til formål at sikre, at »børn af en arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat, *selv om arbejdstageren ikke længere har lønnet beskæftigelse i værtsmedlemsstaten*, kan påbegynde og i givet fald afslutte deres skolegang i sidstnævnte stat« [58].

133. Domstolen har tillige præciseret, at »[d]et følger af fast retspraksis, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 kun kræver, at barnet har boet med en eller begge forældre i en medlemsstat, og i hvert fald én af forældrene var bosat dér som arbejdstager (domme Brown, 197/86, EU:C:1988:323, præmis 30, og Gaal, C-7/94, EU:C:1995:118, præmis 27)« [59].

134. Domstolen har med endnu større tydelighed fastslået, at »[b]arnets ret til med henblik på uddannelse at opholde sig i denne stat i overensstemmelse med artikel 12 i forordning nr. 1612/68 og den heraf følgende opholdsret for den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over barnet, […] således ikke [kan] underlægges en betingelse om, at en af barnets forældre *på det tidspunkt, hvor barnet påbegyndte sin uddannelse*, var beskæftiget som vandrende arbejdstager i værtsmedlemsstaten« [60].

135. I dommen i sagen Ibrahim og Secretary of State for the Home Department udtalte Domstolen igen i en situation, hvor et af børnene havde påbegyndt sin skolegang *efter*, at forælderen, der var tidligere vandrende arbejdstager, havde forladt værtsmedlemsstaten, at »retten til ligebehandling med hensyn til adgang til undervisning ikke er begrænset til børn af vandrende arbejdstagere. Den gælder også for børn af *tidligere* vandrende arbejdstagere« [61].

136. Det følger således uden tvivl af denne retspraksis, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 skal fortolkes således, at et barn og dermed den forælder, der tager sig af barnet, har ret til ophold i værtsmedlemsstaten, når den af barnets forældre, der er unionsborger, og som har været beskæftiget i værtsmedlemsstaten, ikke længere opholder sig i værtsmedlemsstaten, når barnet påbegynder sin skolegang i den pågældende stat.

137. Denne fortolkning af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 er desuden i overensstemmelse med princippet om, at denne bestemmelse ikke »må [...] fortolkes indskrænkende […], og den må under alle omstændigheder ikke fratages sin effektive virkning« [62].

138. Det tilføjes for fuldstændigheden skyld, at det fremgår af de faktiske omstændigheder, der lå til grund for dom Alarape og Tijani (C-529/11, EU:C:2013:290), at de nævnte principper også finder anvendelse på tredjelandsstatsborgere, der er familiemedlemmer i opstigende linje til unionsborgere.

57 — Jf. i denne retning domme Ibrahim og Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, præmis 59), Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, præmis 36) og Alarape og Tijani (C-529/11, EU:C:2013:290, præmis 26).

58 — Dom Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, præmis 51). Min fremhævelse. Domstolen henviste til præmis 69 i dom Baumbast og R (C-413/99, EU:C:2002:493).

59 — Dom Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, præmis 52).

60 — Dom Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, præmis 74). Min fremhævelse.

61 — Dom Ibrahim og Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, præmis 39). Min fremhævelse.

62 — Dom Baumbast og R (C-413/99, EU:C:2002:493, præmis 73).

VI – **Forslag til afgørelse**

139. På baggrund af de ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen, at den besvarer de præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (appeldomstol (England og Wales) (afdelingen for civile sager)), som følger:

»1) I de tilfælde, hvor skilsmissen er en følge af vold i hjemmet, er det i henhold til artikel 13, stk. 2, første afsnit, litra c), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning (EØF) nr. 1612/68 og om ophævelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF ikke et krav, at den unionsborger, der er ægtefælle til en tredjelandsstatsborger, selv opholder sig på værtsmedlemsstatens område i henhold til dette direktivs artikel 7, stk. 1, på tidspunktet for skilsmissen, for at den pågældende tredjelandsstatsborger kan bevare en ret til ophold efter denne bestemmelse.

2) Artikel 20 TEUF og 21 TEUF skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en medlemsstat nægter en tredjelandsstatsborger ret til at opholde sig på sit område, når denne statsborger er eneforsørger af børn, som er unionsborgere, og som har opholdt sig sammen med den pågældende tredjelandsstatsborger i denne medlemsstat siden deres fødsel, uden at de er statsborgere i denne samme stat eller har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, for så vidt som disse unionsborgere opfylder de betingelser, der er fastsat i direktiv 2004/38, eller, hvis ikke, at et sådant afslag faktisk fratager de nævnte unionsborgere den effektive nydelse af kerneindholdet i de rettigheder, som de er tillagt ved deres status som unionsborgere, hvilket det på grundlag af samtlige omstændigheder i sagen tilkommer den forelæggende ret at undersøge. Såfremt en domstol har fastslået, at udsendelsen af de pågældende unionsborgere udgør en krænkelse af artikel 7 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder eller artikel 8, stk. 1, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950, skal den nationale ret tage hensyn til denne vurdering.

3) Artikel 12 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet skal fortolkes således, at et barn og dermed den forælder, der tager sig af barnet, har ret til ophold i værtsmedlemsstaten, når den af barnets forældre, der er unionsborger, og som har været beskæftiget i værtsmedlemsstaten, ikke længere opholder sig i værtsmedlemsstaten, når barnet påbegynder sin skolegang i den pågældende stat.«